

ΕΛΛΑΔΑ:

ΣΥΣΤΗΜΑΤΙΚΗ
ΚΡΑΤΗΣΗ ΠΑΡΑΤΥΠΩΝ
ΜΕΤΑΝΑΣΤΩΝ ΚΑΙ
ΑΙΤΟΥΝΤΩΝ ΑΣΥΛΟ ΣΕ
ΥΠΟΤΥΠΩΔΕΙΣ
ΣΥΝΘΗΚΕΣ

ΣΥΝΟΨΗ

AMNESTY
INTERNATIONAL

Όταν εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας επισκέφθηκαν τον χώρο κράτησης του αεροδρομίου Αθηνών, στις 30 Μαΐου 2010, υπήρχαν από 14 έως 17 κρατούμενοι σε καθένα από τα εννέα ατομικά κελιά (συνολικά εννέα κρεβάτια για περίπου 145 κρατούμενους) στον τομέα για την κράτηση των ανδρών παράτυπων μεταναστών που καταδικάστηκαν επειδή επιχείρησαν να φύγουν από την Ελλάδα με πλαστά έγγραφα. Οι κρατούμενοι ήταν αναγκασμένοι να κοιμούνται στο πάτωμα, αλλά, και πάλι, εξαιτίας της έλλειψης χώρου, δεν ήταν δυνατό να ξαπλώσουν και να κοιμηθούν όλοι ταυτόχρονα. Ο συνωστισμός είχε ως αποτέλεσμα να μην αερίζεται επαρκώς ο χώρος. Η ζέστη στα κελιά ήταν αφόρητη. Οι κρατούμενοι δήλωσαν ότι οι αστυνομικοί δεν τους επέτρεπαν να περπατούν στο διάδρομο έξω από τα κελιά τους και ότι υπήρχαν σοβαρές δυσκολίες πρόσβασης στις τουαλέτες. Οι κρατούμενοι χτυπούσαν τις πόρτες των κελιών και ζητούσαν απεγνωσμένα από τους αστυνομικούς να τους αφήσουν να πάνε στην τουαλέτα. Κάποια άτομα στους οποίους επιτράπηκε να πάνε στην τουαλέτα κρατούσαν πλαστικά μπουκάλια νερού γεμάτα με ούρα. Οι αστυνομικές αρχές παραδέχθηκαν ότι σε κάθε κελί οι κρατούμενοι χρησιμοποιούσαν πλαστικά μπουκάλια για τις ανάγκες της τουαλέτας τους, τα οποία άδειαζαν, όταν τους επιτρεπόταν να πάνε στην τουαλέτα. Οι τουαλέτες ήταν βρώμικες και τα δύο ντους δεν είχαν ούτε πόρτα, ούτε κουρτίνα και, συνεπώς, οι άνθρωποι στερούνταν οποιαδήποτε ιδιωτικότητα. Η έλλειψη ειδών υγιεινής, όπως σαπούνι, σαμπουάν και χαρτί τουαλέτας, ήταν παντελής. Επιπλέον, οι κρατούμενοι δεν είχαν πρόσβαση στις αποσκευές τους και στα προσωπικά τους αντικείμενα, συμπεριλαμβανομένων των φαρμάκων και των ρούχων τους. Ορισμένοι δήλωσαν ότι, ως αποτέλεσμα, είχαν διακόψει τη θεραπεία τους και φορούσαν τα ίδια ρούχα επί εβδομάδες. Ακόμη, δεν υπήρχε καμία απολύτως προαυλισμού.

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι ελληνικές αρχές πρέπει να προβούν σε εκτενή αναθεώρηση του νομικού πλαισίου, των πολιτικών και των πρακτικών που αφορούν την κράτηση των παράτυπων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, που θα περιλαμβάνει, συγκεκριμένα, και την αντιμετώπιση των ασυνόδευτων παιδιών.

Αυτά είναι τα συμπεράσματα - κλειδιά της τελευταίας έρευνας της Διεθνούς Αμνηστίας σχετικά με αυτό το θέμα η οποία δείχνει ότι, επί του παρόντος, η κράτηση των μεταναστών στην Ελλάδα χρησιμοποιείται χωρίς να λαμβάνεται υπόψη η αναγκαιότητά της ή η αναλογικότητά της, και όχι ως μέτρο έσχατης λύσης. Οι αιτούντες άσυλο και οι παράτυποι μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των ασυνόδευτων παιδιών, κρατούνται συστηματικά στα σημεία εισόδου της χώρας και, μέσα σε τρεις ημέρες, εκδίδεται απόφαση διοικητικής απέλασής τους.¹ Συνήθως, η απόφαση απέλασης συνοδεύεται από απόφαση συνέχισης της κράτησης. Δεν εξετάζονται εναλλακτικές της κράτησης.

Επιπρόσθετα, ο ελληνικός νόμος καθιστά την παράτυπη είσοδο και έξοδο από τη χώρα ποινικό αδίκημα. Επιπλέον, από τον Ιούνιο του 2009, η μέγιστη περίοδος κράτησης για τον

¹Ο αριθμός των αλλοδαπών υπηκόων που συνελήφθησαν από την ελληνική αστυνομία και το λιμενικό σώμα για παράτυπη είσοδο και διαμονή στη χώρα αυξήθηκε από 95.239 το 2006 σε 126.145 το 2009. Η συντριπτική πλειονότητα των αιτούντων άσυλο φθάνει στα ελληνοτουρκικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα. Αυτοί που συλλαμβάνονται στα ελληνοτουρκικά χερσαία και θαλάσσια σύνορα είναι κυρίως Αφγανοί, Σομαλοί, Παλαιστίνιοι, Ιρακινοί, Ερυθραίοι, Πακιστανοί και Βιρμανοί. Δεν κρατούνται ξεχωριστά στατιστικά στοιχεία για τον αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων που συλλαμβάνονται για παράτυπη είσοδο, ή για τον αριθμό των ασυνόδευτων ανηλίκων για τους οποίους εκδίδονται διαταγές διοικητικής απέλασης.

σκοπό της διοικητικής απέλασης έχει αυξηθεί από τρεις σε έξι μήνες.

Επιπρόσθετα, το νομοθετικό πλαίσιο για την κράτηση των μεταναστών, μαζί με το ανεπαρκές σύστημα επιτροπείας και τα περιορισμένα ειδικά κέντρα υποδοχής όπου θα μπορούσαν να μεταφερθούν τα ασυνόδευτα παιδιά, έχει ως αποτέλεσμα να υπάρχουν περιπτώσεις όπου τέτοια παιδιά κρατούνται επί μακρόν σε ανεπαρκείς ή κακές συνθήκες. Ευάλωτες ομάδες όπως θύματα βασανιστηρίων ή εμπορίας ανθρώπων, και έγκυοι γυναίκες, επίσης κρατούνται.

Η Διεθνής Αμνηστία έχει επίσης διαπιστώσει εμπόδια στην πρόσβαση των κρατουμένων σε νομική βοήθεια και στην επικοινωνία με τον έξω κόσμο, καθώς και περιορισμένη ή ανύπαρκτη πρόσβαση σε διερμηνείς, ιατρική περίθαλψη και κοινωνική μέριμνα στους χώρους κράτησης παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο.

Αυτή η έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού, όπως διερμηνέων, δικηγόρων και κοινωνικών λειτουργών, μπορεί να οδηγήσει σε αποτυχία εντοπισμού πολλών ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας, και μέλη ευάλωτων ομάδων να μην λάβουν κατάλληλη φροντίδα και υποστήριξη. Η αποτυχία ταυτοποίησης ατόμων που χρήζουν διεθνούς προστασίας σημαίνει ότι οι υποθέσεις τους δεν εξετάζονται και τα άτομα αυτά μπορεί να κινδυνεύουν να επαναπρωθηθούν.

Αιτούντες άσυλο και παράτυποι μετανάστες έχουν διαμαρτυρηθεί για την έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με το λόγο και/ή τη διάρκεια της κράτησής τους, καθώς και τις διαδικασίες ασύλου και απέλασης, τις αιτίες μεταγωγής σε άλλα κέντρα κράτησης μεταναστών και το ότι δεν τους εξηγούν ή δεν μεταφράζουν έγγραφα που εκδίδονται στα ελληνικά και τα οποία καλούνται να υπογράψουν.

Υπάρχουν επίσης ανησυχίες για τη διαδικασία ταυτοποίησης των εθνικοτήτων των παράτυπων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο και ισχυρισμοί ότι ασυνόδευτα παιδιά έχουν καταγραφεί ως ενήλικες, παρά τις δηλώσεις τους για το αντίθετο.

Επιπλέον, η παρατεταμένη κράτηση και οι κακές συνθήκες κράτησης λειτουργούν αποτρεπτικά για τα άτομα που σκοπεύουν να υποβάλουν αίτηση ασύλου ή για τους αιτούντες άσυλο που έχουν ήδη υποβάλει αίτηση ασύλου. Το 2009, τα ποσοστά αναγνώρισης προσφύγων στην Ελλάδα στον πρώτο βαθμό παρέμειναν κοντά στο 0%.²

Στην συντριπτική πλειονότητα των χώρων κράτησης που επισκέφτηκαν οι εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας, οι συνθήκες κυμάνθηκαν από ανεπαρκείς ως πολύ κακές. Ανάμεσα στις ανεπάρκειες που επισημάνθηκαν ήταν: παρατεταμένη κράτηση σε εγκαταστάσεις που προορίζονται μόνο για σύντομη παραμονή, κράτηση ασυνόδευτων ανηλίκων μαζί με ενήλικες, περιορισμένη πρόσβαση σε ιατρική περίθαλψη, υπερβολικός συνωστισμός, έλλειψη υγιεινής, έλλειψη προϊόντων προσωπικής υγιεινής, έλλειψη προαυλισμού, και περιορισμένη πρόσβαση σε καθαρό νερό. Η Διεθνής Αμνηστία εξακολούθησε να λαμβάνει καταγγελίες για κακομεταχείριση από το λιμενικό σώμα και την αστυνομία, καθώς και καταγγελίες για απάνθρωπη μεταχείριση κατά τη μεταγωγή από το ένα κέντρο κράτησης στο άλλο.

² Το 2009, 30.371 αιτήσεις ασύλου εξετάστηκαν (29.501 στον πρώτο βαθμό και 870 στο δεύτερο βαθμό). Μόνο σε 36 αιτούντες άσυλο χορηγήθηκε προστασία με το καθεστώς του πρόσφυγα. Την ίδια περίοδο, σε 128 αιτούντες άσυλο χορηγήθηκε επικουρική προστασία και ανθρωπιστικό καθεστώς, συμπεριλαμβανομένων εκείνων των οποίων το καθεστώς ανανεώθηκε. Τα ποσοστά αναγνώρισης του προσφυγικού, του ανθρωπιστικού καθεστώτος και της επικουρικής προστασίας στο πρώτο βαθμό ήταν αντίστοιχα 0.04%, 0.09% και 0.31%.

Ανησυχίες για την αποτυχία των ελληνικών αρχών να σεβαστούν τα διεθνή πρότυπα όσον αφορά την κράτηση των παράτυπων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβανομένων και των ασυνόδευτων παιδιών, έχουν εκφραστεί από τη Διεθνή Αμνηστία επί πολλά έτη. Αυτές οι ανησυχίες περιλαμβάνουν το λόγο και τη διάρκεια της κράτησης των παράτυπων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο που κρατούνται σε κέντρα κράτησης μεταναστών και μεθοριακούς σταθμούς, τις κακές συνθήκες κράτησης και την έλλειψη πρόσβασης σε βοήθεια, συμπεριλαμβανομένης της νομικής, κοινωνικής και ιατρικής υποστήριξης.³

Τα τελευταία χρόνια, ένας αριθμός διακυβερνητικών οργανισμών, όπως η Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων του Συμβουλίου της Ευρώπης (CPT) και ο Επίτροπός του για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, καθώς και η Ύπατη Αρμοσθεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR) και διάφορες διεθνείς και εθνικές μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) έχουν επίσης εγείρει αυτά και άλλα θέματα που αφορούν την κράτηση των παράτυπων μεταναστών και των αιτούντων άσυλο από τις ελληνικές αρχές.⁴

Η Διεθνής Αμνηστία χαιρετίζει το γεγονός ότι η παρούσα ελληνική κυβέρνηση έχει αναγνωρίσει έναν αριθμό προβλημάτων στις εγκαταστάσεις κράτησης μεταναστών, ανακοινώνοντας ότι χρειάζονταν αλλαγές και ότι προωθεί μια σειρά προτάσεων για να αντιμετωπίσει αυτά τα θέματα. Εντούτοις, η οργάνωση πιστεύει ότι αυτές δεν είναι επαρκείς για να αντιμετωπιστούν οι μακρόχρονες και βαθιά ριζωμένες αποτυχίες της Ελλάδας να σεβαστεί τις διεθνείς της υποχρεώσεις σε αυτόν τον τομέα, και κλείνει αυτή την έκθεση διατυπώνοντας μια σειρά λεπτομερών συστάσεων, που πιστεύει ότι, αν εφαρμοστούν, θα προωθήσουν σημαντικά το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο στη χώρα.⁵

³ Βλ. Διεθνής Αμνηστία, *Ελλάδα: Μακριά από τα φώτα της δημοσιότητας - Τα δικαιώματα των αλλοδαπών και των μειονοτήτων παραμένουν στο ημίφως*, Οκτώβριος 2005 (AI Index: EUR 25/016/2005).

⁴ Βλ., μεταξύ άλλων, Συμβούλιο της Ευρώπης, Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, CommDH (2010) 13, Στρασβούργο, 8 Μαρτίου 2010, UNHCR, *Παρατηρήσεις σχετικά με την Ελλάδα ως χώρα ασύλου*, Δεκέμβριος 2009, Επιτροπή του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων και της Απάνθρωπης ή Ταπεινωτικής Μεταχείρισης ή Τιμωρίας (CPT), *Αναφορά στην Κυβέρνηση της Ελλάδας*, Ιούνιος 2009 CPT/Inf (2009) 20, Παρατηρητήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (HRW), *Ανασφαλείς και Αφιλόξενες Ακτές*, 12 Οκτωβρίου 2009, στο <http://www.hrw.org/en/node/86025>, Έκθεση της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (HLHR) για την κράτηση μεταναστών χωρίς νόμιμα έγγραφα στη Ροδόπη και τον Έβρο, Θεσσαλονίκη, 3 Ιανουαρίου 2010, Αναφορά των δικηγόρων Μαρίας Τζεφεράκου και Νατάσσας Στρακίνη μετά την επίσκεψή τους σε χώρους κράτησης παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο στην περιοχή του Έβρου, Σεπτέμβριος 2009 (αδημοσίευτη), Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, *Οι Συνθήκες Κράτησης σε Αστυνομικά Κρατητήρια και Χώρους Κράτησης Αλλοδαπών*, Απρίλιος 2010, στο <http://www.nchr.gr>, Γιατροί Χωρίς Σύνορα, *Μετανάστες χωρίς έγγραφα: Ζωές υπό κράτηση*, Ελλάδα, Ιούνιος 2010, στο <http://www.msf.gr>, Ιησουϊτική Προσφυγική Υπηρεσία (JRS) - Ευρώπη, *Το να γίνεσαι Ευάλωτος στην Κράτηση*, Έκθεση της Κοινωνίας των Πολιτών για την Κράτηση των Ευάλωτων Αιτούντων Ασύλου και των Παράτυπων Μεταναστών στην Ευρωπαϊκή Ένωση (*The Devas Project*), Ιούνιος 2010, Εθνική Αναφορά: Ελλάδα, Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες (GCR), σ. 209-221.

⁵ Βλ. επίσης, *Κράτηση για λόγους μετανάστευσης: Οδηγός έρευνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα για τα πρότυπα που σχετίζονται με την κράτηση μεταναστών, αιτούντων άσυλο και προσφύγων*, 1 Νοεμβρίου 2007 (AI Index: POL 33/005/2007). *Παράτυποι Μετανάστες και Αιτούντες Άσυλο: Εναλλακτικές στην κράτηση μεταναστών*, 1 Απριλίου 2009 (AI Index: POL 33/001/2009).

2. ΠΛΑΙΣΙΟ

Η Διεθνής Αμνηστία αναγνωρίζει τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν πολλές χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ), ιδίως εκείνες που βρίσκονται στα νότια σύνορά της, οι οποίες δέχονται μεγάλα κύματα παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο. Η χαρακτηριστική ανταπόκριση των ευρωπαϊκών κρατών στις προκλήσεις, ωστόσο, παραμένει κατασταλτική, επιδεικνύοντας ένα συνεπές μοτίβο παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων που συνδέονται με την αναχαίτιση, κράτηση και απέλαση από τα κράτη ξένων υπηκόων, περιλαμβανομένων εκείνων που ζητούν διεθνή προστασία. Στην περίπτωση της Ελλάδας, όπως αναφέρεται παραπάνω, ιδιαίτερες ανησυχίες για την πρακτική κράτησης ατόμων που φθάνουν κατά κύματα, καθώς και στις συνθήκες υπό τις οποίες έχουν κρατηθεί.

Για παράδειγμα, τον Ιούνιο του 2009, μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) στην υπόθεση *S.D. εναντίον Ελλάδας*, η Διεθνής Αμνηστία επανέλαβε τις σοβαρές της ανησυχίες για τις συνθήκες υπό τις οποίες κρατούνταν οι αιτούντες άσυλο στην Ελλάδα. Το ΕΔΑΔ είχε αποφανθεί ότι οι συνθήκες υπό τις οποίες κρατούνταν ο αιτών, περιλαμβανομένης της έλλειψης ιατρικής βοήθειας, της δυνατότητας για άσκηση και της επικοινωνίας με τον έξω κόσμο, σε συνδυασμό με τον υπερβολικό χρόνο που δαπανήθηκε υπό κράτηση, ισοδυναμούσαν με ταπεινωτική μεταχείριση, κατά παράβαση του Άρθρου 3 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ).⁶ Το ΕΔΑΔ αποφάνθηκε επίσης ότι, εφόσον ο αιτών δεν ήταν δυνατό να απελαθεί, επειδή εκκρεμούσε η έκβαση της αίτησής του για άσυλο, η κράτησή του, με σκοπό την απέλασή του, δεν είχε καμία νομική βάση στον ελληνικό νόμο, τουλάχιστον μετά την ημερομηνία της επίσημης καταχώρησης της αίτησής του. Ως αποτέλεσμα, το Δικαστήριο έκρινε ότι η Ελλάδα παραβίασε το άρθρο 5 παρ. 1 της ΕΣΔΑ (δικαίωμα στην ελευθερία).⁷

Επιπρόσθετα, τον Ιούνιο του 2009, η Διεθνής Αμνηστία εξέφρασε ανησυχίες για τις νομοθετικές τροπολογίες που αύξαναν την μέγιστη περίοδο της διοικητικής κράτησης από τρεις σε έξι μήνες, με τη δυνατότητα περαιτέρω παράτασης έως 12 μήνες, καθιστώντας δυνατή μια συνολική περίοδο κράτησης 18 μηνών.⁸

Επίσης, τον Αύγουστο του 2009, η Διεθνής Αμνηστία έστειλε επιστολή στις ελληνικές αρχές για να εκφράσει, μεταξύ άλλων θεμάτων, τις σοβαρές ανησυχίες της σχετικά με αναφορές για τις συνθήκες κράτησης ομάδων αιτούντων άσυλο και παράτυπων μεταναστών οι οποίοι είχαν μεταφερθεί από κέντρα κράτησης μεταναστών σε ελληνικά νησιά στην Αθήνα και, κατόπιν, στη βορειοανατολική περιφέρεια της Ελλάδας με σκοπό την απέλαση, καθώς και

⁶ *Ελλάδα: Η Διεθνής Αμνηστία επαναλαμβάνει τις σοβαρές της ανησυχίες σχετικά με τις συνθήκες κράτησης των αιτούντων άσυλο μετά την απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων*, 12 Ιουνίου 2009 (AI Index: EUR 25/006/2009).

⁷ *S.D. εναντίον της Ελλάδας*, Απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009 (Αρ. Αίτησης 53541/2007). Το ΕΔΑΔ διαπίστωσε επίσης παραβίαση του άρθρου 5 παρ. 4 της ΕΣΔΑ.

⁸ Διεθνής Αμνηστία, «Δυσάρεστη έκπληξη η τροπολογία για τους μετανάστες: Παραβιάζει κατάφωρα τα ανθρωπίνια δικαιώματα», δημόσια δήλωση, 23 Ιουνίου 2009 (στα ελληνικά). Η σχετική διάταξη είναι το άρθρο 76 παρ. 3 του νόμου 3386/2005 για την «είσοδο, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική Επικράτεια.

για τη μεταχείρισή τους κατά τη διάρκεια των μεταφορών αυτών.⁹

Στην έκθεσή της τον Μάρτιο του 2010, *Η παγίδα «Δουβλίνο II»: Μεταφορές αιτούντων άσυλο προς την Ελλάδα*, η Διεθνής Αμνηστία εξέφρασε ανησυχίες σχετικά με την αυτόματη κράτηση των ατόμων που επιστρέφονταν στην Ελλάδα σύμφωνα με τον Κανονισμό του Δουβλίνου και τις συνθήκες υπό τις οποίες τα άτομα αυτά –ιδίως ευπαθείς ομάδες όπως παιδιά– κρατούνταν στο αεροδρόμιο Αθηνών.¹⁰

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι τον Νοέμβριο του 2009 το ΕΔΑΔ διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ για δεύτερη φορά στην υπόθεση *Tabesh εναντίον Ελλάδας*.¹¹ Σε αυτή την υπόθεση, ο αιτών, παράτυπος μετανάστης, κρατήθηκε, ενώ εκκρεμούσε απέλαση, επί επτά ημέρες στο μεθοριακό σταθμό Κορδελιού και επί τρεις μήνες στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης το 2007. Το ΕΔΑΔ έκρινε ότι οι συνθήκες κράτησής του στην Αστυνομική Διεύθυνση συνιστούσαν ταπεινωτική μεταχείριση.¹² Το ΕΔΑΔ έκρινε επίσης ότι η περίοδος κράτησης του αιτούντος υπερέβαινε τη διάρκεια που θεωρείται εύλογη για το σκοπό της εκτέλεσης της απέλασής του και διαπίστωσε παραβίαση του άρθρου 5, παρ. 1 της ΕΣΔΑ. Καταλήγοντας στο συμπέρασμά του, το ΕΔΑΔ σημείωσε ότι ο αιτών δεν απελευθερώθηκε παρά στο τέλος της μέγιστης περιόδου που προβλέπεται στη σχετική εθνική νομοθεσία και έλαβε υπόψη ότι οι ελληνικές αρχές δεν προέβησαν στις απαραίτητες διαδικασίες με τη χώρα προέλευσης του αιτούντος, προκειμένου να εκτελεστεί η απέλασή του στη διάρκεια της περιόδου που εκείνος βρισκόταν υπό κράτηση.

Και άλλοι βασικοί παράγοντες σ' αυτόν τον τομέα απηχούν τις ανησυχίες της Διεθνούς Αμνηστίας.

Για παράδειγμα, τα πορίσματα του ΕΔΑΔ στην υπόθεση *S.D. εναντίον Ελλάδας* θέτουν σοβαρά ερωτήματα για τη συμβατότητα μεταξύ της ισχύουσας νομοθεσίας που επιτρέπει τη συνέχιση της κράτησης αιτούντων άσυλο οι οποίοι έχουν υποβάλει αίτηση για άσυλο, ενώ βρίσκονται υπό διοικητική κράτηση, και του διεθνούς δικαίου ανθρωπίνων δικαιωμάτων.¹³ Τον Ιούλιο του 2009, ο Συνήγορος του Πολίτη ζήτησε την επαναξιολόγηση των σχετικών διατάξεων υπό το φως της παραπάνω απόφασης.¹⁴ Τα πορίσματα του ΕΔΑΔ στην υπόθεση *Tabesh εναντίον Ελλάδας* πρέπει επίσης να ωθήσουν τις ελληνικές αρχές να

⁹ Καμία απάντηση σε αυτή την επιστολή δεν έχει ληφθεί μέχρι σήμερα από τις ελληνικές αρχές.

¹⁰ Ελλάδα: Η παγίδα «Δουβλίνο II»: Μεταφορές αιτούντων άσυλο προς την Ελλάδα, 22 Μαρτίου 2010 (AI Index: EUR 25/001/2010), σ. 11-15.

¹¹ *Tabesh εναντίον Ελλάδας*, Απόφαση της 26^{ης} Νοεμβρίου 2009 (Αρ. Αίτησης 8256/07), παρ. 20-44. Ο αιτών αιτήθηκε άσυλο λίγες εβδομάδες μετά την απελευθέρωσή του. Το ΕΔΑΔ διαπίστωσε επίσης παραβίαση του άρθρου 5, παρ. 4 της ΕΣΔΑ.

¹² Το ΕΔΑΔ έκρινε ότι, εν όψει των πορισμάτων του για παραβίαση του άρθρου 3 της ΕΣΔΑ όσον αφορά τις συνθήκες κράτησης στη Διεύθυνση Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, δεν ήταν αναγκαίο να εξεταστούν οι συνθήκες κράτησης στο τμήμα συνοριακής φύλαξης του Κορδελιού ξεχωριστά (*Tabesh εναντίον Ελλάδας*, Απόφαση της 26ης Νοεμβρίου 2009 (Αρ. Αίτησης 8256/07), παρ. 20-44).

¹³ Στην υπόθεση *S.D. εναντίον Ελλάδας*, το ΕΔΑΔ σημείωσε ότι το Προεδρικό Διάταγμα 61/1999 (σε ισχύ κατά τη χρονική στιγμή που έλαβαν χώρα τα ουσιαστά γεγονότα της υπόθεσης) δεν περιείχε ρητή διάταξη όσον αφορά τη νομιμότητα της κράτησης εκείνων που έχουν υποβάλει αίτηση για άσυλο. Συνέχισε σημειώνοντας ότι ο Ελληνικός νόμος όριζε ότι η κράτηση για τον σκοπό της διοικητικής απέλασης θα μπορούσε να δικαιολογηθεί μόνο όταν είναι δυνατό να πραγματοποιηθεί η απέλαση, και επέστησε την προσοχή στο γεγονός ότι ένας αιτών άσυλο δεν θα μπορούσε να απελαθεί μέχρι να εκδοθεί απόφαση επί της αίτησης ασύλου (Απόφαση της 11ης Ιουνίου 2009, παρ. 62).

¹⁴ Η σχετική διάταξη είναι το άρθρο 13 παρ. 1 του Προεδρικού Διατάγματος 90/2008. Βλ. επίσης, Συνήγορος του Πολίτη, «Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων καταδικάζει την Ελλάδα για την κράτηση αιτούντος άσυλο», Δελτίο τύπου, 7 Ιουλίου 2009.

επαναξιολογήσουν την πρακτική της κράτησης παράτυπων μεταναστών των οποίων η απέλαση δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί.¹⁵

Μετά την επίσκεψή του στην Ελλάδα τον Φεβρουάριο του 2010, ο Επίτροπος για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης έστειλε επιστολή στον Υπουργό Προστασίας του Πολίτη στις 10 Μαρτίου 2010, επαναλαμβάνοντας τη θέση του ότι η κράτηση μεταναστών θα πρέπει κατ' αρχήν να αποφεύγεται.¹⁶ Επέστησε την προσοχή της κυβέρνησης στις αποφάσεις που αναφέρονται παραπάνω και ζήτησε την υιοθέτηση περαιτέρω μέτρων για να διασφαλιστεί ότι οι πρακτικές αυτές που αφορούν την κράτηση μεταναστών είναι απολύτως σύμφωνες με τα πρότυπα του Συμβουλίου της Ευρώπης και τη νομολογία του ΕΔΑΔ.

Επιπλέον, η διαμαρτυρία παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο στη Βέννα το Φεβρουάριο του 2010 για τη διάρκεια και τις συνθήκες κράτησης, η απεργία πείνας που πραγματοποιήσαν παράτυποι μετανάστες στη Σάμο τον Απρίλιο του 2010 διαμαρτυρόμενοι για τη διάρκεια της κράτησής τους, η έλλειψη διαφάνειας για τις διαδικασίες προσδιορισμού της εθνικότητάς τους και η έλλειψη εγγυήσεων κατά τη διάρκεια της απέλασης, καθώς και οι κακές συνθήκες που κατ' επανάληψη διαπιστώθηκαν στον χώρο κράτησης του αεροδρομίου Αθηνών καταδεικνύουν την ανάγκη για άμεσες αλλαγές στο νόμο και την πρακτική της κράτησης των μεταναστών, καθώς και για πραγματικές βελτιώσεις των συνθηκών στους χώρους κράτησης.

3. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η παρούσα έκθεση βασίζεται σε συνδυασμό επιτόπιων επισκέψεων και λεπτομερούς έρευνας γραφείου.

Εκπρόσωποι της Διεθνούς Αμνηστίας επισκέφθηκαν το κέντρο κράτησης μεταναστών στο νησί της Σάμου τον Ιούνιο του 2009 και το κέντρο κράτησης Μερσινιδίου στο νησί της Χίου τον Σεπτέμβριο και τον Δεκέμβριο του 2009. Εκπρόσωποι επισκέφθηκαν επίσης το αστυνομικό τμήμα στο νησί της Πάτμου και τα τμήματα συνοριακής φύλαξης στο Ισαάκιο, το Σουφλί, τις Φέρρες, το Τυχερό, τους Μεταξάδες και το Νέο Χειμώνιο στον Έβρο τον Ιούνιο του 2009. Η Διεθνής Αμνηστία επισκέφθηκε επίσης τον χώρο κράτησης του αστυνομικού τμήματος του αεροδρομίου Αθηνών τον Οκτώβριο του 2009 και τον Μάιο του 2010.¹⁷

Κατά τη διάρκεια αυτών των επισκέψεων, η Διεθνής Αμνηστία διεξήγαγε συνεντεύξεις με παράτυπους μετανάστες και αιτούντες άσυλο που κρατούνταν εκεί. Η οργάνωση πραγματοποίησε επίσης συνεντεύξεις με παράτυπους μετανάστες και αιτούντες άσυλο οι οποίοι κρατούνταν ή είχαν κρατηθεί στις εγκαταστάσεις κράτησης για παράτυπους

¹⁵ *Tabesh εναντίον Ελλάδας*, Απόφαση της 26ης Νοεμβρίου. Βλ. επίσης τις συστάσεις στην Έκθεση της Ελληνικής Ένωσης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου, όπως παραπάνω, σ. 12.

¹⁶ CommDH (2010) 13, Στρασβούργο, 8 Μαρτίου 2010.

¹⁷ Στη Διεθνή Αμνηστία δεν επιτράπηκε να δει τους χώρους κράτησης του αστυνομικού τμήματος Πάτμου ούτε το τμήμα συνοριακής φύλαξης στους Μεταξάδες και δεν είδε τους χώρους κράτησης στο Νέο Χειμώνιο και το Τυχερό, επειδή δεν υπήρχαν μετανάστες και αιτούντες άσυλο υπό κράτηση κατά τη χρονική στιγμή της επίσκεψης της οργάνωσης.

μετανάστες της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Αττικής και της Διεύθυνσης Αλλοδαπών Θεσσαλονίκης, σε διάφορα αστυνομικά τμήματα στην Αθήνα και στα κέντρα κράτησης μεταναστών της Βέννας και του Φυλακίου. Επιπλέον, οι εκπρόσωποι της διεξήγαγαν συνεντεύξεις με υπαλλήλους της Νομαρχίας και των τοπικών αρχών, εισαγγεείς, λιμενικές και αστυνομικές αρχές, καθώς και προσωπικό των χώρων κράτησης που επισκέφτηκαν. Η Διεθνής Αμνηστία έχει λάβει επίσης αναφορές και έχει διεξαγάγει προσωπικές και τηλεφωνικές συνεντεύξεις με δικηγόρους και ομάδες για την προστασία μεταναστών και προσφύγων, το Γραφείο της Ύπατης Αρμοστείας των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες στην Ελλάδα, το Ελληνικό Συμβούλιο για τους Πρόσφυγες, το Οικουμενικό Πρόγραμμα Προσφύγων και την Ελληνική Δράση για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Επίσης ζητήθηκαν και λήφθηκαν στατιστικά στοιχεία και πληροφορίες από το Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη.

4. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Οι αιτούντες άσυλο και οι παράτυποι μετανάστες δεν είναι εγκληματίες και δεν πρέπει να αντιμετωπίζονται σαν να ήταν. Εντούτοις, η έρευνα της Διεθνούς Αμνηστίας τον τελευταίο χρόνο οδηγεί στο συμπέρασμα ότι η κράτηση των αιτούντων άσυλο και των παράτυπων μεταναστών αποτελεί για την Ελλάδα αυτονόητο γεγονός και όχι έσχατη λύση.

Η κυβέρνηση αποτυγχάνει να τηρήσει τις διεθνείς της υποχρεώσεις και να εξασφαλίσει ότι η κράτηση είναι ένα μέτρο έσχατης λύσης που πρέπει να επιβάλλεται μόνο όταν άλλα εναλλακτικά μέτρα δεν είναι εφικτά, και μόνο όταν μπορεί να δικαιολογηθεί σε κάθε ατομική περίπτωση. Επίσης έχει αποτύχει να εξασφαλίσει ότι οι κρατούμενοι κρατούνται σε συνθήκες που συμμορφώνονται με τα διεθνή πρότυπα. Επιπλέον, στους κρατούμενους δεν παρέχεται καθόλου ή παρέχεται περιορισμένη πρόσβαση σε διάφορες μορφές βασικής βοήθειας, συμπεριλαμβανομένης της νομικής βοήθειας, των διερμνηστών και της ιατρικής στήριξης. Η έλλειψη νομικής βοήθειας στερεί από τους κρατούμενους τη δυνατότητα να προσφύγουν ενώπιον μιας δικαστικής αρχής κατά της κράτησής τους και μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα την παρατεταμένη κράτησή τους σε κακές συνθήκες. Η αντιμετώπιση αυτή των κρατούμενων αιτούντων άσυλο και παράτυπων μεταναστών μπορεί να αποθαρρύνει άτομα που χρήζουν διεθνούς προστασίας να ζητήσουν αυτή την προστασία.

Η Διεθνής Αμνηστία επίσης εκφράζει τις ανησυχίες της για τα ασυνόδευτα παιδιά που συνεχίζουν να κρατούνται, σε ορισμένες περιπτώσεις για μεγάλα χρονικά διάστημα και σε κακές συνθήκες, ως αποτέλεσμα της νομοθεσίας που επιτρέπει την κράτησή τους. Τα ειδικά κέντρα υποδοχής για ανήλικους είναι ανεπαρκή και το σύστημα επιτροπείας έχει συστημικές αποτυχίες.

Η Διεθνής Αμνηστία επισημαίνει ότι οι συνθήκες διαβίωσης στην συντριπτική πλειονότητα των κέντρων κράτησης μεταναστών είναι ανεπαρκείς ή κακές. Ακόμα και σε κέντρα κράτησης μεταναστών όπου οι συνθήκες και οι εγκαταστάσεις ήταν επαρκείς κατά την επίσκεψη της οργάνωσης (Σάμος), η έλλειψη χωρητικότητας και ο υπερβολικός συνωστισμός σε ορισμένες περιόδους του έτους οδηγούν σύμφωνα με αναφορές σε επιδείνωση των συνθηκών. Κακές συνθήκες έχουν επίσης διαπιστωθεί ή αναφερθεί σε μεθοριακούς σταθμούς και αστυνομικά τμήματα που χρησιμοποιούνται για κράτηση μεταναστών.

Η κυβέρνηση πρέπει επίσης να αντιμετωπίσει τις υπάρχουσες ανεπάρκειες της ισχύουσας νομοθεσίας συμπεριλαμβανομένων των διατάξεων που ποινικοποιούν την παράτυπη είσοδο και έξοδο από τη χώρα, την διάταξη που επιτρέπει τη διοικητική απέλαση κάποιου, αν διώκεται για αδίκημα που τιμωρείται με ποινή τουλάχιστον τριών μηνών, καθώς και της έλλειψης αποτελεσματικών μηχανισμών προσφυγής εναντίον μιας διαταγής απέλασης και διαμαρτυρίας για τις συνθήκες κράτησης.

Οι πρόσφατες ενέργειες της ελληνικής κυβέρνησης όπως η απελευθέρωση ενός μεγάλου αριθμού παράτυπων μεταναστών που κρατούνταν στα αστυνομικά κελιά με σκοπό να απελαθούν, μαζί με τα σχέδια αναμόρφωσης του συστήματος υποδοχής των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο που φθάνουν παράτυπα στην Ελλάδα, μέσω της δημιουργίας κέντρων πρώτης υποδοχής και καταγραφής στα σημεία εισόδου της χώρας, είναι σημαντικά και απαραίτητα πρώτα βήματα για να αντιμετωπιστεί η πρακτική της συστηματικής κράτησης και η έλλειψη κατάλληλων εγκαταστάσεων για τους αιτούντες άσυλο και τους παράτυπους μετανάστες που φθάνουν στην χώρα, αλλά δεν θα είναι επαρκή ώστε να ανταποκριθεί η Ελλάδα στις διεθνείς της υποχρεώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα.

Οι παράτυποι μετανάστες και οι αιτούντες θα είναι και πάλι κατά κάποιον τρόπο κρατούμενοι στα προτεινόμενα αυτά κέντρα, ακόμα κι αν τους επιτρέπεται η ελεύθερη κυκλοφορία εντός τους. Η Διεθνής Αμνηστία πιστεύει ότι οι ελληνικές αρχές θα πρέπει να αναζητήσουν εναλλακτικές λύσεις, όπως ανοικτά ή ημι-ανοικτά κέντρα στελεχωμένα με εξειδικευμένο προσωπικό όπου θα λαμβάνει χώρα η καταγραφή και διαχείριση αυτών που φθάνουν παράτυπα. Επιπλέον οι αρχές χρειάζεται να εξασφαλίσουν ότι οι παράτυποι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο που φθάνουν σε αυτά τα κέντρα έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική βοήθεια και διερμηνείς από γλώσσες που κατανοούν, καθώς και σε ιατρική περίθαλψη.

5. ΣΥΣΤΑΣΕΙΣ

Η Διεθνής Αμνηστία διατυπώνει τις ακόλουθες συστάσεις προς τις ελληνικές αρχές οι οποίες, αν υλοποιηθούν, θα βελτιώσουν την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των αιτούντων άσυλο και των μεταναστών που βρίσκονται υπό κράτηση στην Ελλάδα:

Σχετικά με την κράτηση των μεταναστών γενικά:

- Να διασφαλιστεί ότι η κράτηση των παράτυπων μεταναστών συμβαίνει μόνο σε εξαιρετικές περιστάσεις, για λόγους που προβλέπονται από το διεθνές δίκαιο και σύμφωνα με τις αρχές της αναγκαιότητας και της αναλογικότητας.
- Να διασφαλιστεί ότι το τεκμήριο κατά της κράτησης προβλέπεται με νόμο.
- Να διασφαλιστεί ότι πάντα εξετάζονται πρώτα άλλες λιγότερο περιοριστικές εναλλακτικές λύσεις αντί της κράτησης και προτιμούνται πριν από την προσφυγή στην κράτηση.
- Σε καταστάσεις όπου η κράτηση είναι αναπόφευκτη, και έχει αποδειχθεί ότι είναι αναγκαία στη βάση μιας ατομικής αξιολόγησης κάθε περίπτωσης, να διασφαλιστεί ότι οι αιτούντες άσυλο και οι παράτυποι μετανάστες κρατούνται σε κατάλληλες συνθήκες και έχουν πρόσβαση σε όλα τα διαδικαστικά δικαιώματα όπως ορίζεται από το διεθνές δίκαιο και τα διεθνή πρότυπα.
- Να διασφαλιστεί ότι μια σειρά εναλλακτικών, μη περιοριστικών της ελευθερίας μέτρων είναι διαθέσιμα και προσβάσιμα στην πράξη από το νόμο και εξετάζονται πλήρως πριν από την

προσφυγή στην κράτηση, στην οποία γίνεται προσφυγή μόνο όταν αποδεδειγμένα δεν υπάρχουν άλλες εναλλακτικές που να είναι αποτελεσματικές για την επίτευξη του νόμιμου σκοπού.

- Να απελευθερωθούν αμέσως αυτοί που δεν μπορεί να απελαθούν.
- Να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση των πρακτικών κράτησης των παράτυπων μεταναστών με την εφαρμογή της απόφασης του ΕΔΑΔ στην υπόθεση *Tabesh εναντίον Ελλάδας*.

Σχετικά με την κράτηση προσφύγων και αιτούντων άσυλο

- Να τερματιστεί η κράτηση των αιτούντων άσυλο για μεταναστευτικούς σκοπούς στο νόμο και στην πράξη, σε εναρμόνιση με τα διεθνή πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων που ορίζουν ότι η κράτηση αυτή χρησιμοποιείται μόνο στις πιο εξαιρετικές περιστάσεις.
- Να εξασφαλιστεί ότι οι αιτούντες άσυλο και οι πρόσφυγες δεν τιμωρούνται για παράτυπη είσοδο ή διαμονή, συμπεριλαμβανομένης της μη επιβολής ποινών ή κράτησης.
- Να εξασφαλιστεί η συμμόρφωση της εθνικής νομοθεσίας και των πρακτικών κράτησης των αιτούντων άσυλο με την απόφαση του ΕΔΑΔ στην υπόθεση *S.D. εναντίον Ελλάδας*.

Σχετικά με τις ευάλωτες ομάδες

- Να εισαχθεί στο νόμο η απαγόρευση κράτησης ευάλωτων ατόμων συμπεριλαμβανομένων όσων έχουν επιζήσει μετά από βασανιστήρια, των εγκύων, αυτών που έχουν σοβαρά ιατρικά και ψυχολογικά προβλήματα, και των ηλικιωμένων.

Σχετικά με τα ασυνόδευτα παιδιά

- Να τερματιστεί αμέσως η πρακτική της κράτησης ασυνόδευτων παιδιών και να απαγορευτεί με νόμο η κράτηση ασυνόδευτων αιτούντων άσυλο και μεταναστών παιδιών.
- Να διασφαλιστεί ότι το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού αποτελεί πρωταρχικό μέλημα σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν παιδιά αιτούντες άσυλο και μετανάστες κατά τη διάρκεια κάθε φάσης της παραμονής τους στην Ελλάδα, ανεξάρτητα από το μεταναστευτικό καθεστώς στο οποίο βρίσκονται αυτά ή οι γονείς ή οι κηδεμόνες τους.
- Να ληφθούν μέτρα ώστε να διασφαλιστεί ότι τα ασυνόδευτα παιδιά αναγνωρίζονται αμέσως με την άφιξή τους, μέσα από διαδικασίες που έχουν ως στόχο την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων τους και είναι επικεντρωμένες στην ορθή ενημέρωση σχετικά με τα δικαιώματά τους, έτσι ώστε να αποφεύγεται η κράτηση, η απέλαση, η κακομεταχείριση ή η εκμετάλλευσή τους.
- Να υιοθετηθούν επίσημες διαδικασίες εκτίμησης της ηλικίας.
- Να διασφαλιστεί ότι το προνόμιο της αμφιβολίας δίνεται στα νεαρά άτομα των οποίων η ηλικία είναι υπό εκτίμηση, ακόμα και όταν δεν υπάρχουν διαθέσιμα έγγραφα. Αυτό περιλαμβάνει να λαμβάνεται υπόψη όχι μόνο η σωματική εμφάνιση του παιδιού αλλά και το επίπεδο της ψυχολογικής του ωριμότητας/ανωριμότητας. Οι υπεύθυνοι πρέπει να αποφεύγουν τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την εκτίμηση της ηλικίας των νεαρών ατόμων με βάση μόνο την ιατροδικαστική.
- Να διασφαλιστεί ότι τα ασυνόδευτα παιδιά έχουν άμεση πρόσβαση σε κατάλληλες εναλλακτικές δομές υποδοχής.
- Να διασφαλιστεί ότι τα παιδιά διαχωρίζονται από τους ενήλικες, εκτός από τα μέλη της

οικογένειάς τους, καθώς και ότι οι εγκαταστάσεις στις οποίες βρίσκονται και οι χώροι στους οποίους κυκλοφορούν είναι σαφώς διαχωρισμένοι.

- Να δημιουργηθούν περισσότερα ειδικά κέντρα υποδοχής για ασυνόδευτους ανήλικους αιτούντες άσυλο και μετανάστες.
- Να δημιουργηθεί ένα αποτελεσματικό σύστημα επιτροπείας που να μπορεί να προστατεύει τα δικαιώματα και τα συμφέροντα των ασυνόδευτων μεταναστών και αιτούντων άσυλο παιδιών, διασφαλίζοντας ότι υπάρχει επαρκής αριθμός επιτρόπων με την απαραίτητη εξειδίκευση για τη διαφύλαξη του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού. Πιο συγκεκριμένα, αυτοί που διορίζονται ως επιτροπιοί θα πρέπει να διασφαλίζουν ότι οι νομικές, κοινωνικές, ιατρικές, ψυχολογικές, υλικές και εκπαιδευτικές ανάγκες του παιδιού καλύπτονται επαρκώς.
- Να διασφαλιστεί ότι εκτός από τον διορισμό επιτρόπου, στα ασυνόδευτα παιδιά που εμπλέκονται σε διαδικασίες ασύλου ή διοικητικές ή δικαστικές διαδικασίες παρέχεται δωρεάν νομική εκπροσώπηση.

Σχετικά με την ποινικοποίηση της παράτυπης εισόδου ή εξόδου από τη χώρα

- Να καταργηθεί η νομοθεσία που επιβάλλει ποινικές κυρώσεις για την παράτυπη είσοδο και διαμονή, τα οποία θα πρέπει να παραμένουν διοικητικά παραπτώματα.
- Να καταργηθεί η επιβολή ποινικών κυρώσεων για τις λεγόμενες παράτυπες εξόδους.
- Να διασφαλιστεί ότι οι αιτούντες άσυλο δεν υπόκεινται σε ποινικές κυρώσεις ή σε οποιαδήποτε άλλη τιμωρία για τη χρήση πλαστών εγγράφων ή για παράτυπη είσοδο.

Σχετικά με την απόφαση για κράτηση και τη διάρκεια της κράτησης

- Να διασφαλιστεί ότι εάν λαμβάνει χώρα κράτηση, η απόφαση για κράτηση θα στηρίζεται σε εξατομικευμένη εκτίμηση, που θα περιλαμβάνει την προσωπική ιστορία, και τον κίνδυνο διαφυγής του ατόμου. Η κράτηση θα είναι νόμιμη μόνο όταν οι αρχές μπορούν να αποδείξουν ξεχωριστά σε κάθε ατομική περίπτωση ότι καμία εναλλακτική δεν θα είναι αποτελεσματική και ότι αυτή είναι αναγκαία και αναλογική προς την επίτευξη του θεμιτού σκοπού.
- Να διασφαλιστεί ότι η απόφαση για κράτηση θα επανεξετάζεται αυτόματα και περιοδικά με βάση σαφή νομικά κριτήρια, συμπεριλαμβανομένου όταν κάποιος υποβάλει αίτηση για άσυλο.
- Να διασφαλιστεί ότι οι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο που στερούνται της ελευθερίας τους ενημερώνονται σε γλώσσα που κατανοούν, εάν είναι δυνατόν γραπτώς, για τους λόγους στέρησης της ελευθερίας τους, τους διαθέσιμους μηχανισμούς προσφυγής και τους κανονισμούς της εγκατάστασης όπου κρατούνται. Οι κρατούμενοι μετανάστες πρέπει επίσης να ενημερώνονται με ακρίβεια για την κατάσταση της υπόθεσής τους και το δικαίωμά τους να επικοινωνήσουν με εκπρόσωπο του προξενείου ή της πρεσβείας τους και με τα μέλη της οικογένειάς τους.
- Να διασφαλιστεί ότι όλοι οι μετανάστες και αιτούντες άσυλο που στερούνται της ελευθερίας τους έχουν τη δυνατότητα να προσφύγουν σε δικαστήριο και να αμφισβητήσουν αποτελεσματικά τη νομιμότητα της κράτησής τους, και να τους παρέχεται δωρεάν βοήθεια διερμηνέα και νομικού συμβούλου κατά τη διάρκεια της διαδικασίας. Για τον σκοπό αυτό η κυβέρνηση πρέπει να τροποποιήσει τη νομοθεσία προκειμένου να συμμορφωθεί με την

απόφαση του ΕΔΑΔ στην υπόθεση *SD εναντίον Ελλάδας*, για να εξασφαλιστεί ότι η νομιμότητα της απόφασεως για την κράτηση μπορεί να προσβληθεί στα δικαστήρια.

- Να διασφαλιστεί ότι θα παρέχεται σε όλους τους μετανάστες και αιτούντες άσυλο αποτελεσματική πρόσβαση σε ένδικα μέσα κατά των αποφάσεων διοικητικής κράτησης και απέλασης, συμπεριλαμβανομένης της παροχής δωρεάν νομικής βοήθειας και επαρκούς διερμηνείας όπου χρειάζεται.

- Να διευκολύνεται η άσκηση των δικαιωμάτων των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, μεταξύ άλλων παρέχοντάς τους καταλόγους δικηγόρων που προσφέρουν δωρεάν υπηρεσίες, τηλεφωνα προξενείων και οργανισμών που παρέχουν βοήθεια σε κρατούμενους και λαμβάνοντας μέτρα για να διασφαλιστεί ότι είναι επαρκώς ενημερωμένοι για την κατάσταση της υπόθεσής τους.

- Να εισαχθεί στην ελληνική νομοθεσία ένας αποτελεσματικός μηχανισμός με τον οποίο οι αιτούντες άσυλο και οι παράτυποι μετανάστες θα μπορούν να αναφέρουν παράπονα για τις συνθήκες κράτησης ενώπιον ενός ανεξάρτητου και αμερόληπτου οργάνου.

- Να διασφαλιστεί ότι η κράτηση λαμβάνει χώρα πάντα για το μικρότερο δυνατό χρονικό διάστημα.

- Να διασφαλιστεί ότι η μέγιστη διάρκεια της κράτησης που προβλέπεται από το νόμο είναι εύλογη.

Σχετικά με την πρόσβαση στην πληροφόρηση

- Να διασφαλιστεί η άμεση και αποτελεσματική πρόσβαση σε πιστοποιημένους διερμηνείς στα κέντρα κράτησης μεταναστών, στα συνοριακά και αστυνομικά τμήματα και στα σχεδιαζόμενα κέντρα καταγραφής και διαχείρισης.

- Να διασφαλιστεί ότι υπάρχουν ενημερωτικά φυλλάδια για την απέλαση, την κράτηση και τις διαδικασίες ασύλου που είναι ενημερωμένα, διαθέσιμα και προσβάσιμα σε διάφορες γλώσσες στους κρατούμενους αιτούντες άσυλο και παράτυπους μετανάστες.

- Να διασφαλιστεί ότι οι παράτυποι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο που μεταφέρονται από ένα κέντρο σε άλλο, θα ενημερώνονται για το λόγο της μεταφοράς τους και τον προορισμό τους γραπτώς και σε γλώσσα που κατανοούν.

Σχετικά με την επικοινωνία με τον έξω κόσμο

- Να διασφαλιστεί ότι, κατά τη διάρκεια της κράτησής τους, οι αιτούντες άσυλο και οι παράτυποι μετανάστες μπορούν να επικοινωνούν ελεύθερα και σε καθεστώς πλήρους εχεμύθειας με άτομα που επισκέπτονται τους χώρους κράτησης και ότι έχουν επαρκή δυνατότητα να επικοινωνήσουν με τον έξω κόσμο, υπό εύλογους όρους ώστε να τηρείται η ασφάλεια και η έννομη τάξη.

- Να διασφαλιστεί ότι οι κρατούμενοι αιτούντες άσυλο και παράτυποι μετανάστες μπορούν να ασκήσουν το δικαίωμά τους για πρόσβαση σε νομικό σύμβουλο, διερμηνείς, γιατρούς, οργανώσεις που βοηθούν πρόσφυγες και μετανάστες, μέλη της οικογένειάς τους, φίλους, θρησκευτική και κοινωνική βοήθεια καθώς και στην Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, και ότι το δικαίωμα αυτό δεν παρεμποδίζεται στην πράξη.

Σχετικά με τη διαφάνεια και την πρόληψη καταπάτησης ανθρωπίνων δικαιωμάτων

- Να διασφαλιστεί ότι, σε εναρμόνιση με τα διεθνή πρότυπα, ένα ανεξάρτητο σώμα

παρατηρητών και επιθεωρητών διενεργεί τακτικές, απεριόριστες και αιφνιδιαστικές επισκέψεις σε κάθε εγκατάσταση όπου κρατούνται παράτυποι μετανάστες και αιτούντες άσυλο, και περιλαμβάνει συγκεκριμένη ευθύνη για τα δικαιώματα μεταναστών και αιτούντων άσυλο παιδιών.

- Να διασφαλιστεί ότι πληροφόρηση σχετική με τις πρακτικές κράτησης, συμπεριλαμβανομένης και της κράτησης αιτούντων άσυλο και μεταναστών παιδιών, είναι διαθέσιμη στο κοινό μέσω δημοσίευσης πλήρων και λεπτομερών στοιχείων που αφορούν:

- την εισδοχή και παρουσία συνοδευόμενων και ασυνόδευτων αιτούντων άσυλο και μεταναστών παιδιών,

- στατιστικές ανά φύλο.

Σχετικά με το καθεστώς των κέντρων κράτησης μεταναστών και των κέντρων καταγραφής και διαχείρισης

- Να διασφαλιστεί ότι όλα τα κέντρα κράτησης μεταναστών και τα σχεδιαζόμενα κέντρα καταγραφής και διαχείρισης λειτουργούν βάσει νομοθετικού πλαισίου και εσωτερικών κανονισμών που παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις στους κρατούμενους συμπεριλαμβανομένων και κάποιων εύλογων προτύπων ασφάλειας και υγιεινής.

Σχετικά με τις συνθήκες κράτησης

- Να εξασφαλιστεί ότι οι συνθήκες κράτησης μεταναστών και αιτούντων άσυλο που κρατούνται σε κέντρα κράτησης μεταναστών εναρμονίζονται με τα διεθνή και περιφερειακά πρότυπα ανθρωπίνων δικαιωμάτων όπως είναι το Σώμα Αρχών του ΟΗΕ για την προστασία όλων των ατόμων που βρίσκονται υπό οποιασδήποτε μορφής κράτησης και οι Πρότυποι Ελάχιστοι Κανόνες του ΟΗΕ για τη Μεταχείριση των Φυλακισμένων και συγκεκριμένα:

- Να εξασφαλιστεί ότι οι παράτυποι μετανάστες και οι αιτούντες άσυλο που κρατούνται για μεταναστευτικούς σκοπούς κρατούνται σε εγκαταστάσεις χτισμένες για τον σκοπό αυτό, οι οποίες σε καμία περίπτωση δεν είναι τιμωρητικής φύσης.

- Να εξασφαλιστεί η παροχή κατάλληλης ιατρικής εξέτασης όσο το δυνατόν συντομότερα και η ιατρική θεραπεία και φροντίδα οποτεδήποτε χρειαστεί και δωρεάν.

- Να εξασφαλιστεί ότι οι κρατούμενοι έχουν πρόσβαση σε κατάλληλο εκπαιδευτικό, πολιτιστικό και πληροφοριακό υλικό.

- Να εξασφαλιστεί η πρόσβαση σε επαρκή ιατρική φροντίδα και ψυχολογική βοήθεια για τους κρατούμενους, συμπεριλαμβανομένης και ψυχολογικού συμβούλου όπου χρειάζεται.

- Να εξασφαλιστεί ότι οι κρατούμενοι μετανάστες και αιτούντες άσυλο έχουν πρόσβαση σε διερμηνείς στην επικοινωνία τους με γιατρούς ή όταν ζητούν ιατρική φροντίδα.

- Να εξασφαλιστεί ότι οι κρατούμενοι για μεταναστευτικούς σκοπούς διαχωρίζονται από τους ποινικούς κρατούμενους και οι γυναίκες διαχωρίζονται από τους άντρες, εκτός αν είναι συγγενείς στενού οικογενειακού κύκλου.

- Να εξασφαλιστεί το δικαίωμα επικοινωνίας των κρατούμενων με μέλη των οικογενειών τους, φίλους, νομικούς εκπροσώπους, θρησκευτικούς εκπροσώπους, μέλη της κοινωνίας των πολιτών, προξενικές αρχές όπου ζητείται και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

- Να εξασφαλιστεί ότι σε κάθε κρατούμενο παρέχεται ένα ξεχωριστό κρεβάτι με καθαρά κλινοσκεπάσματα και προϊόντα προσωπικής υγιεινής και τουλάχιστον μια ώρα εξωτερικού προαυλισμού καθημερινά.
- Να εξασφαλιστεί ότι οι μεταφορές προς και από χώρους κράτησης παράτυπων μεταναστών και αιτούντων άσυλο δεν είναι άσκοπες ή περιττές και πραγματοποιούνται σε συνθήκες σεβασμού που σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα αυτών που μεταφέρονται.
- Να παρέχεται εκπαίδευση στις αρμόδιες για το μεταναστευτικό εκτελεστικές αρχές όχι μόνο για τους εθνικούς μεταναστευτικούς νόμους και κανονισμούς, αλλά και για τα σχετικά διεθνή πρότυπα. Το προσωπικό στα κέντρα κράτησης πρέπει να λαμβάνει επαρκή εκπαίδευση για τις ψυχολογικές πλευρές που σχετίζονται με την κράτηση, την πολιτισμική ευαισθησία και τις διαδικασίες ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Όλο το προσωπικό που ασχολείται με μετανάστες και αιτούντες άσυλου πρέπει να λαμβάνει ειδική εκπαίδευση σε θέματα φύλου, πέρα από τη γενική ευαισθητοποίηση για προσωπικό που ασχολείται με μεταναστευτικά θέματα γενικώς.
- Να εξασφαλιστεί ότι η εκπαίδευση των οργάνων επιβολής του νόμου αντιμετωπίζει τον ρατσισμό και τις διακρίσεις και περιλαμβάνει εκπαίδευση στη χρήση βίας.

Σχετικά με τους ισχυρισμούς περί κακομεταχείρισης

- Να διεξάγονται άμεσες, αμερόληπτες και πλήρεις έρευνες για όλους τους ισχυρισμούς περί κακομεταχείρισης και βασανιστηρίων προσφύγων, αιτούντων άσυλου και παράτυπων μεταναστών από τα όργανα επιβολής του νόμου.
- Να διασφαλίζεται η ύπαρξη εχέμυθων μηχανισμών που να επιτρέπουν στους κρατούμενους μετανάστες να υποβάλουν αίτημα ή καταγγελία όσον αφορά την μεταχείρισή τους, ειδικά σε περίπτωση σωματικής και ψυχολογικής κακοποίησης, στις αρμόδιες αρχές για την διοίκηση του χώρου κράτησης και σε πιο υψηλόβαθμες αρχές, και, όταν είναι απαραίτητο, σε δικαστικές αρχές.

Σχετικά με τις διαδικασίες καθορισμού της υπηκοότητας

- Να εξασφαλιστεί σαφήνεια στο νομικό πλαίσιο συνεργασίας μεταξύ των ελληνικών αρχών και της Frontex έτσι ώστε οι διοικητικές αποφάσεις που λαμβάνονται σε αυτό το πλαίσιο να μπορούν να υπόκεινται σε αναθεώρηση.

Σχετικά με την απέλαση

- Να καταργηθεί το Άρθρο 76(1)(γ) του Νόμου 3386/2005 που προβλέπει την διοικητική απέλαση αλλοδαπών υπηκόων απλώς και μόνο αν τους έχει ασκηθεί ποινική δίωξη για αδίκημα που τιμωρείται τουλάχιστον με ποινή φυλάκισης τριών μηνών.
- Να διασφαλιστεί ότι οι παράτυποι μετανάστες που αντιμετωπίζουν απέλαση ενημερώνονται σε γλώσσα που κατανοούν για το περιεχόμενο των αστυνομικών σημειωμάτων που τους διατάζουν να φύγουν από την χώρα μέσα σε 30 ημέρες από τη στιγμή παράδοσης των σημειωμάτων αυτών.
- Να διασφαλιστεί ότι οι διαδικασίες απέλασης περιέχουν επαρκείς διαδικαστικές εγγυήσεις, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας ατομικής προσφυγής κατά της απόφασης απέλασης, πρόσβασης σε αρμόδιες υπηρεσίες διερμηνείας και νομικής στήριξης, και δυνατότητας επανεξέτασης, ιδανικά δικαστικής επανεξέτασης, μιας αρνητικής απόφασης.
- Να σταματήσει αμέσως και να διερευνηθεί η πρακτική του να δίνονται σε παράτυπους μετανάστες προχρονολογημένα υπηρεσιακά σημειώματα, με προγενέστερη ημερομηνία

απελευθέρωσης.